

Työ- ja elinkeinoministeriö
PL 32
00023 Valtioneuvosto

Viite: TEM:in lausuntopyyntö (17.06.2015, TEM/126/00.04.01/2015)

Asia: IPR University Centerin lausunto yhdistetystä patenttitoimioistuimesta tehdyn sopimuksen voimaansaattamista koskevasta työryhmämietinnöstä

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyynnön johdosta IPR University Center esittää kunnioittavasti lausuntoaan seuraavan.

Työryhmämietintöön sisältyvä luonnos hallituksen esitykseksi muodostaa hyvän lakiteknisen pohjan asian jatkovalmistelulle. Uudistuksen erilaiset vaikutukset ja mukanaan tuomat haasteet käsitellään kuitenkin mietinnössä varsin pintapuolisesti ja ylimalkaisesti, osittain ehkä työryhmän toimeksiannon suppean muotoilun vuoksi. Tämä on IPR University Centerin mielestä korjattava jatkovalmistelussa. Uudistuksen toteuttamisen yhteydessä olisi avoimesti ja perusteellisesti selvitettävä ja myös päätettävä niistä toimista, joihin olisi ryhdyttävä, jotta uudistuksen seurauksena syntyvät haittavaikutukset ja ongelmat voitaisiin ennakoida sekä vähentää tai välttää sekä lyhyellä että pitemmällä tähtäimellä.

IPR University Centerin näkemys eurooppalaisen patentt uudistuksen voimaansaattamisesta Suomessa

IPR University Center on ehdottomasti sitä mieltä, että eurooppalainen patentt uudistus tulee saattaa voimaan Suomessa. Järjestelmän ulkopuolelle asettuminen ei ole vaihtoehto. Avoimessa globaalissa taloudessa yritykset käyttävät joka tapauksessa hyväkseen mahdollisuudet hakea patenteja tässä järjestelmässä ja tulevaisuudessa eurooppalaisen patenttioikeuden linjaukset tehdään tämän järjestelmän osana. Järjestelmä on olennainen osa Euroopan sisämarkkinoita ja se voi tarjota merkittäviä etuja erityisesti innovatiivisille suomalaisille suurille ja keskisuurille yrityksille. Todennäköisesti järjestelmä myös vähentää patenttikustannuksia, erityisesti vuosimaksuja. On jo nyt selvää, että muun muassa Ruotsi, Tanska ja Baltian maat tulevat joka tapauksessa liittymään siihen. Uudistus vaikuttaa vain marginaalisesti Suomen patenttilainsäädännön materiaalliseen sisältöön, koska Suomi on jo tällä hetkellä EPC-sopimuksen jäsen, jonka yhteyteen uusi tuomioistuinjärjestelmä rakennetaan.

Uudistukseen liittyvät haasteet

Uudistuksen seurauksena vahvistuu patenttitoiminnassa kehitys, joka keskittää merkittävimmät toiminnot suuriin EU-maihin erityisesti Saksaan ja Isoon-Britanniaan. Tässä kehityksessä uhkaa pienten EU-maiden patenttiosaaminen näivettyä ellei ryhdytä erityistoimiin. Seuraavassa luetellaan lyhyesti eräitä piirteitä uudistuksessa, jotka saattavat vaatia erityistoimia.

- Pienyritysten kannalta uudistus on monella tapaa ongelmallinen. Esimerkiksi oikeudenkäyntikuluriski voi helposti muodostua kohtuuttomaksi. Tilanteessa, jossa asian arvo on enintään 250.000 euroa, pienyritystä voisi saada enintään 50.000 euron

oikeudenkäyntikulujen korvaukset vastapuolelta. Kun 50.000 euroa yleensä ei läheskään kata yrityksen omia asianajokuluja, järjestelmä saattaa johtaa siihen, että pieni yritys ei kustannusten takia voi toteuttaa oikeuksiaan suurempaa yritystä vastaan, koska sen kannettavaksi jää taloudelliseen intressiin nähden kohtuuton kuluriski. Olisi sen vuoksi selvitettävä missä määrin esimerkiksi oikeusturvavakuutuspooleilla voitaisiin vastata näihin haasteisiin

- Uudistus synnyttää ensimmäisen asteen tuomioistuinten välisen avoimen kilpailutilanteen, koska käytännössä kantaja voi pitkälti valita missä kanne nostetaan. Tässä kilpailussa patentinhaltijoiden kannalta tehokkaat ja nopeat ensimmäisen asteen jaostot tulevat pärjäämään. Helsinkiin perustettava paikallisjaosto joutuu muun muassa kilpailemaan Ruotsin ja Baltian maiden yhteisen ensimmäisen asteen aluejaoston kanssa. Suomen kilpailutilannetta parantaa se, että IPR-riita-asioiden käsittely on keskitetty markkinaoikeuteen, jossa markkinaoikeusioikeutuomareiden osaaminen on hyvä. Tästä huolimatta Suomessa on syytä tarkoin seurata miten paikallisjaoston toiminta kehittyy. Saattaa osoittautua, että Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteinen aluejaosto on kilpailukykyisempi vaihtoehto kuin kolmen ensimmäisen asteen jaoston perustaminen Pohjoismaihin (Suomi, Tanska ja Ruotsi+Baltian maat) ensi vaiheessa.
- Mietinnössä kiinnitetään aiheellisesti huomiota uuden järjestelmän vaikutuksiin Patentti- ja rekisterihallituksen (PRH) asemaan ja tulonmuodostukseen. Pitkällä tähtäimellä PRH:n säilyttäminen PCT-virastona vaatii erityistoimia ja myös Euroopan patenttioviraston organisaation hajauttamista siten, että se entistä enemmän hyödyntää kansallisten virastojen palveluja.
- Uusi järjestelmä asettaa uusia merkittäviä patenttiosaamista koskevia haasteita patenttiasiamiehille, tuomareille ja yrityksille. Suomessa olisi systemaattisesti panostettava IPR-koulutukseen ja muuhun osaamista edistäviin toimiin. Esimerkiksi olisi merkittävästi pyrittävä nostamaan niiden suomalaisten patenttiasiamiesten lukumäärä, jotka vuosittain suorittavat Euroopan patenttioviraston (EPO) myöntämän EQE-tutkinnon, joka taas muodostaa edellytyksen sille, että patenttiasiamies saa asioida Euroopan patenttiovirastossa ja siellä edustaa asiakkaitaan.

IPR University Centerin mielestä eduskunnan tulisi yhtä aikaa eurooppalaisen patenttiuudistuksen ja siihen liittyvien lainsäädäntötoimien hyväksymisen kanssa myös hyväksyä kattava ohjelma patenttiosaamisen säilyttämiseksi ja parantamiseksi Suomessa. On selvää, että pelkästään markkinaehtoisesti ei osaamistasoa pystytä merkittävästi nostamaan. IPR University Center on omalta osaltaan valmis osallistumaan tällaisen ohjelman valmisteluun ja se on myös eri keinoin pyrkinyt edistämään ja tehostamaan EQE-tutkintoon liittyvää koulutustoimintaa Suomessa.

Valtiosääntöoikeudelliset kysymykset

Esitykseen liittyy merkittäviä valtiosääntöoikeudellisia kysymyksiä. Muun muassa lainsäätämisyjärjestystä koskeva asia on tällainen. IPR University Centerissä ei ole valtiosääntöoikeudellista erityisosaamista. Sen vuoksi emme tässä lausunnossa lähemmin tarkastele esityksen tätä puolta, haluamme kuitenkin korostaa, että jatkovalmistelussa on syytä kiinnittää asiaan erityistä huomiota, jotta hallituksen esitys voidaan käsitellä joutuisasti eduskunnassa ja erityisesti sen perustuslakivaliokunnassa.

Haluamme kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että perustuslain 3.3 §:n mukaan tuomiovaltaa Suomessa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimpänä tuomioistuimina korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus. Esityksessä jää epäselväksi voiko ja millä edellytyksillä esim. KHO tai

KKO käsitellä Suomen tulevan paikallisjaoston päätöksiä koskevia OK: 31 luvun mukaisia kanteluja tai tuomion purkuhakemuksia.

Patenttioikeudelliset kysymykset

IPR University Center pitää patenttilain muutosesityksiä asiallisina ja hyvin valmisteltuina. Muutamaa yksityiskohtaa haluamme kuitenkin kommentoida:

Sivulla 56 todetaan, että "välillisestä patenttisuojasta ja välillisestä tuotesuojasta säädetään patenttilain 3 §:n 2 momentissa ja säännös vastaa sisällöltään sopimuksen määräystä". Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa ja itse asiassa työryhmä esittääkin patenttilain 3 §:n 2 momentin muuttamista siten, että myös oletettu tietoisuus ("olisi pitänyt tietää") riittää välillisen loukkauksen. Tämä on nähdäksemme sisällöllinen muutos. Sama koskee 3.1 §:n 2 kohtaa.

Sivulla 72 väitetään, että käännettyä todistustaakkaa koskeva patenttilain 57a § vastaa sopimuksen artiklaa 55. On kuitenkin kyseenalaista kattaako 57a § nykyisellään 55 artiklan 2 kohdan tarkoittamat tilanteet, joissa on "huomattavan todennäköistä, että identtinen tuote on valmistettu patentoitua menetelmää käyttäen eikä patentinhaltija ole kyennyt kohtuullisista yrityksistä huolimatta määrittelemään, mitä menetelmää todellisuudessa on käytetty tällaisen identtisen tuotteen valmistamiseen". Vaikka voidaankin esittää, että 57a § olisi tulkittava uuden yhdistetystä patenttituomioistuimesta annetun sopimuksen mukaisesti, olisi ehkä selkeämpää tuoda tarkennus suoraan 57a §:n säännökseen.

Mietinnössä on hieman yksinkertaistava toteamus sivulla 31, jossa todetaan: "Tilanteessa, jossa väitetty patentinloukkaus on tapahtunut vain Suomessa ja vastaajan kotipaikka on Suomi, kanne olisi nostettava Suomessa sijaitsevassa yhdistetyn patenttituomioistuimen paikallisjaostossa. Näin yksinomaan kotimarkkinoilla toimiva yritys ei voisi todennäköisesti joutua yllättäen vastaajaksi ulkomailla käytävään oikeudenkäyntiin." Toteamus ei pidä paikkaansa tilanteessa, jossa nostetaan kanne useita vastaajia vastaan ja kotimarkkinoilla toimivalla yrityksellä on kaupallinen suhde toiseen (ulkomailla toimivaan) vastaajaan, jos kanne koskee samaa väitettyä loukkausta. Tällaisessa tilanteessa yritys, joka toimii vain Suomessa, mutta jolla on yhteistyö- tai agenttisopimus ulkomaisen yrityksen kanssa saattaa joutua vastaajaksi myös yhteistyöyrityksen kotipaikan tuomioistuimessa. Tämä asetelma ei käytännössä liene vain teoreettinen.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut allekirjoittaneen ohella professori Marcus Norrgård Helsingin yliopistosta.

Helsingissä 17.8.2015

Niklas Bruun
Professori, IPR University Centerin johtaja